

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.077 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора,
Налуцишина Віктора Володимировича на дисертацію
Барabanової Діани Анатоліївни на тему «**Надання доказів підозрюваним (обвинуваченим) як спосіб захисту у кримінальному провадженні**», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Процес доказування, що має на меті встановлення істини в кримінальному судочинстві, є найважливішою складовою кримінального процесу будь-якої держави. Особливості процедури збирання, закріплення та оцінки доказів, а також їхня видова різноманітність безпосередньо пов'язані з національними особливостями кримінального судочинства держави. Натепер в Україні планомірно триває процес удосконалення процедури доказування у кримінальних справах. Право надавати докази (речі, документи), надавати показання або відмовитися від їх надання посідає важливе місце у статусі підозрюваного (обвинуваченого) і є важливою гарантією реалізації права на захист.

Обрана тема є надзвичайно важливою з огляду на сучасний стан кримінального процесуального законодавства України, реформування системи органів досудового розслідування, а також практичні труднощі реалізації інституту доказування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертантка досить аргументовано обґрунтувала вибір теми дослідження, чітко визначила мету та завдання, а також правильно окреслила об'єкт та предмет дослідження. Запропонована здобувачкою структура дисертації дала змогу проаналізувати усі особливості надання доказів підозрюваним (обвинуваченим) в Україні. Такий підхід допоміг авторці зробити відповідні висновки та надати рекомендації щодо внесення змін до чинного законодавства України.

В ході дослідження дисертанткою використано загальнонаукові та спеціальні методи. При написанні роботи дослідниця опрацювала значний масив джерел (всього 368 джерел) з теорії та історії права, кримінального та кримінального процесуального права. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації,

обумовлена тим, що здобувачка ґрунтовно дослідила нормативно-правове регулювання особливостей надання підозрюваним (обвинуваченим) доказів як спосіб захисту у кримінальному провадженні в Україні. Варто відмітити і значну кількість використаних авторкою зарубіжних наукових праць, що безсумнівно позитивно впливає на посилення вітчизняних наукових досліджень зазначеної проблематики.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження склали вивчення понад 100 вироків, ухвал суду, які містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень, правові позиції ВС, рішення ЄСПЛ, результати анкетування 160 респондентів (16 суддів, 15 прокурорів, 34 адвокати, 48 слідчих, дізнавачів, оперативних працівників, 47 науково-педагогічних працівників).

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Барабановою Д.А. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню значної кількості нормативних актів, правозастосовної практики, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях. Рецензована робота є одним із перших у вітчизняній науці кримінального процесу спеціальних досліджень, в якому комплексно розглянуто доктринальні та прикладні проблеми надання підозрюваним (обвинуваченим) доказів як спосіб захисту у кримінальному провадженні.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, автором обґрунтовано необхідність розгляду об'єктивного і суб'єктивного права на захист у кримінальному провадженні: *об'єктивне право на захист* є елементом регулятивних кримінальних процесуальних відносин і є системою загальнообов'язкових правил поведінки, які гарантують кожній особі, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування, можливості для відстоювання своїх прав, свобод та законних інтересів у кримінальному провадженні; *суб'єктивне право на захист* – це вже можливість конкретної особи, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування, користуватися цими правовими приписами для захисту від підозри, обвинувачення або кримінального переслідування в іншій формі, що є елементом охоронних кримінальних процесуальних відносин.

Важливе теоретичне значення має формулювання авторкою іманентних ознак поняття «надання доказів», на основі яких запропоновано його авторське визначення. Звичайно, робота містить і низку інших положень, що мають ознаки наукової новизни.

Ключове прикладне значення роботи полягає у тому, що усі висновки та рекомендації дисертанткою сформульовано у вигляді конкретних пропозицій щодо удосконалення норм КПК України, які викладені в додатку Б (с.с. 236-239), є науково обґрунтованими та заслуговують на увагу законодавця.

Основні теоретичні положення, висновки та практичні результати, отримані в процесі роботи над дисертацією Барабанової Діани Анатоліївни опубліковано у трьох наукових статтях у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також у восьми тезах доповідей на наукових конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

Звернення здобувачки до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела у дисертації. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертаційного дослідження рецензентом не виявлено.

Вищевикладене не виключає наявності у рецензованій роботі положень, які викликають певні застереження та можуть слугувати підставою для дискусії. Разом із тим, слід відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих фрагментів роботи не виключає можливості спростування аргументів рецензента та в цілому не знижує наукової цінності представленого наукового дослідження.

Попри позитивну оцінку дисертаційного дослідження, воно, як і будь-яка праця, не позбавлене певних недоліків, суперечливих або таких, що потребують додаткової аргументації положень.

1. В дисертаційному дослідженні міститься чимало пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства, які узагальнені в додатку Б у вигляді законопроекту. Водночас, здобувачка не подавала зазначені пропозиції для розгляду до комітету ВРУ з питань правової політики, що на думку рецензента було б гарним прикладом впровадження результатів дослідження.

2. Підрозділ 3.2. дисертації присвячений порядку надання підозрюваним (обвинуваченим) речей і документів у стадії досудового розслідування та

судових стадіях кримінального провадження. Водночас, авторка розглядає лише проблеми надання доказів в стадіях підготовчого провадження в суді першої інстанції і судового розгляду, оминаючи увагою інші судові стадії кримінального провадження. Такий підхід потребує додаткового пояснення.

3. З метою вдосконалення національного законодавства, особливо щодо гарантії прав учасників процесу (свідків, потерпілих, підозрюваних (обвинувачених)), посилення захисту прав та інтересів особи на всіх етапах провадження, а також адаптації до міжнародних стандартів задля інтеграції в європейське правове поле, дисертантці варто було б звернутися до питань кримінально-процесуального регулювання надання доказів підозрюваним (обвинуваченим) як способу захисту у кримінальному провадженні в зарубіжних державах.

Висновки:

1. Дисертація Барабанової Діани Анатоліївни на тему *«Надання доказів підозрюваним (обвинуваченим) як спосіб захисту у кримінальному провадженні»*, є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального процесуального права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Барабанової Д. А. виконана і оформлена у відповідності до вимог, визначених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувачка Барабанова Діана Анатоліївна заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**професор кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор**

Віктор НАЛУЦИШИН